

ZPRÁVY

Sexuální trestné činy včera a dnes

Dne 16. dubna 2014 se v prostorách Právnické fakulty Masarykovy univerzity uskutečnila konference na téma „Sexuální trestné činy včera a dnes“. Pořadatelem konference bylo mezinárodní sdružení The European Society for History of Law (Evropská společnost pro právní dějiny), Katedra dějin státu a práva a Katedra trestního práva Právnické fakulty MU v Brně a Akadémiie Policajného zboru v Bratislave. Konference byla zaměřena na problematiku sexuálních trestných činů z pohledu právní historie, pozitivního (platného) práva, právní praxe a forenzní psychiatrie. Jednotlivé příspěvky byly rozděleny do tří bloků dle tematického zaměření. Zde pojednáme o prvním bloku příspěvků zaměřeném na právní dějiny.

Konferenci zahájili Věra Kalvodová a Ladislav Vojáček, vedoucí shora uvedených kateder. S prvním příspěvkem vystoupil Miroslav Frýdek (Právnická a Filozofická fakulta MU v Brně). Referát M. Frýdka se týkal postavení otroků a otrokyň v římském právu, kteří se nezřídka kdy stávali objekty (nikoliv subjekty) sexuálně motivovaných deliktů. Na římskoprávní příspěvek M. Frýdka tematicky navázala právní romanistka Kamila Bubelová z Právnické fakulty UP v Olomouci, která se zabývala deliktem cizoložství (adulterium) a kuplířství (lenocinium), a rozdíl mezi nimi. Následující příspěvky byly věnovány otázce sexuálních deliktů a jejich potrestání v období středověku. O jednotlivých skutkových podstatách sexuálních deliktů ve středověkých Uhrách (s konkrétním zaměřením na Bratislavu) informoval Vladimír Segeš z Vojenského historického ústavu v Bratislavě. Příspěvek V. Segeše doplnila Alica Virdzeková (Právnická fakulta MU Brno), která zúčastněně seznámila s frekventovanými skutkovými podstatami sexuálních deliktů ve světle vybraných smolných a soudních knih z období 14.–18. století. Svůj výklad A. Virdzeková opřela o prameny normativní povahy měst náležejících do okruhu magdeburského práva.

O deliktu cizoložství na příkladu novověkých právních pramenů hovořil Antonín Lojek (Ústav státu práva AV ČR). A. Lojek během výkladu zdůraznil roli římského a kanonického práva na formování právní úpravy cizoložství v českých zemích a poukázal na postavení žen v manželství. Jaroslav Dibelka z Filozofické fakulty JČU ve svém příspěvku vycházel z výzkumu dochovaných výslechových protokolů pro třeboňské panství Schwarzenberků z přelomu 17. a 18. století, na jejichž základě upozornil na vysokou frekvenci deliktu smilstva, které převažovalo nad ostatními mravnostními delikty. Jako poslední výstup v rámci právněhistorického bloku, který byl z časových důvodů zařazen do druhého, odpoledního bloku přednášek, zazněl příspěvek Miroslava Nemce (Historický ústav SAV) o sexuálních deliktech v Liptově v 18. století. Středem zájmu M. Nemce se vedle výčtu jednotlivých skutkových podstat stalo zejména cizoložství a smilstvo.

Právněhistorický blok příspěvků, zaměřený na právní úpravu a faktické potrestání sexuálních deliktů v minulosti, přinesl zajímavý náhled na mravnostní kriminalitu a její (ne)proměny od antiky po 19. století. Výstupem z konference bude recenzovaný sborník. Do sborníku budou zahrnuty také příspěvky pasivních účastníků konference, které z časových důvodů nemohly být do programu zařazeny.

Lenka Šmídová Malárová

Rusko a Slovensko v průsečících dějin

Při příležitosti 100. výročí vypuknutí Velké války a 70. výročí Slovenského národního povstání uspořádalo Muzeum Slovenského národního povstání v Banské Bystrici ve dnech 27.–28. srpna 2014 vědeckou konferenci Rusko a Slovensko v průsečících dějin. Konference se dotkla několika tematických okruhů. V prvním, pojednávajícím o rusko-slovenských vztazích před první světovou válkou, byly předneseny dva referáty. Ella Zadorožňuk z Ústavu slavistiky Ruské akademie věd (RAV) v Moskvě pojednala o recepci díla T. G. Ševčenka na Slovensku a Galina Rokina z Marijské státní univerzity v Joškar-Ola přiblížila pobyt Dušana Makovičského v Rusku.

Těžištěm prvního dne jednání byly referáty vztahující se k období první světové války. Jelena Serapionova z Ústavu slavistiky RAV v Moskvě se zaměřila na podíl Slováků na formování československých legií v Rusku. Jaroslav Vaculík z Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity pojednal o dvou představitelích české minority v Rusku dr. Václavu Vondrákovi a Věnceslavu Švihovském. Michal Kšiňan z Historického ústavu Slovenské akademie věd (SAV) v Bratislavě přiblížil osobnost Milana Rastislava Štefánika na základě relací britské provenience, zatímco Juraj Babich ze stejného pracoviště charakterizoval Štefánika na základě vzpomínek pamětníků z řad legionářů. Ľubica Harbuľová z Historického ústavu Filozofické fakulty Prešovské univerzity využila ruské archivní materiály k přiblížení vnitropolitického vývoje na Sibiři v letech 1918–1919. Ferdinand Vrábek z Politologického ústavu SAV v Bratislavě poukázal na změny v postoji ruské historiografie k československým legiím po roce 1990. Daniela Kodajová z Historického ústavu SAV prezentovala na příkladě rodiny Drahomíry Kardossovové – Krížkové jak se Velká válka odrážela v rodinné paměti.

Třetím okruhem jednání konference bylo meziválečné období. Juraj Benko z Historického ústavu SAV ukázal, jak se politika sovětského Ruska odrážela na stránkách levicového tisku. Peter Száraz přiblížil některé aspekty československo-sovětské spolupráce během občanské války ve Španělsku v letech 1936–1939. Michal Dronov z Ústavu slavistiky RAV v Moskvě charakterizoval rusko – rusínské kontakty ve 20. století jako katalyzátor národního uvědomování.

Z posledního bloku referátů, které byly věnovány Slovenskému národnímu povstání, je třeba vyzvednout mj. příspěvek Viery Kováčové z Muzea SNP v Banské Bystrici, která hovořila o rusko – slovenských diplomatických vztazích v letech 1939–1944. Pavel Mičianik z Univerzity Mateja Bela v Banské Bystrici přiblížil úlohu slovenských vojáků ve válce proti Sovětskému svazu v letech 1941–1944. Generální ředitel Muzea SNP Stanislav Mičev se zaměřil na ohlas postupu Rudé armády v povstaleckém tisku. Problematika vztahu sovětsko – německé fronty a SNP ve slovenské historiografii po roce 1990 byla předmětem zájmu Jozefa Bystrického z Vojenského historického ústavu v Bratislavě.

Jaroslav Vaculík

Saratovská konference Rusko v letech první světové války

Sté výročí vypuknutí Velké války se stalo příležitostí k mezinárodnímu vědeckému setkání na konferenci Rusko v letech první světové války, kterou uspořádal Saratovský sociálně-ekonomický institut Ruské ekonomické univerzity G. V. Plechanova 28. října 2014. Na plenárním zasedání, po uvítání ředitelem ústavu prof. Sergejem Jurjevičem Naumovem a pozdravu vedoucího oddělení křesťanské výchovy a katechetizace Saratovské eparchie Sergeje Šturbabina, za-

zněly tři hlavní referáty. V prvním z nich prof. Anatolij Alexandrovič Černobajev z Ruského státního archivu sociálně politické historie v Moskvě hovořil o účastníku první světové války S. I. Vavilovovi. Ve druhém referátu prof. Jaroslav Vaculík z Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity hovořil o repatriaci československých legií z Ruska, přičemž neopomněl poukázat na české veřejné mínění, které nebylo nakloněno účasti legií v ruské občanské válce. Ve třetím referátu prof. Alexandr Grigorjevič Rybkov z pořádající instituce prezentoval svou novou publikaci, a to sborník dokumentů a materiálů *Čechoslovackij korpus v Povolžje. 1918–1920 gody*.

Odpoledne konference probíhala ve třech sekcích. Českého čtenáře bude nejvíce zajímat kulatý stůl na téma Československé legie. Jednání kulatého stolu uvedl doktorand Saratovské státní univerzity N. G. Černyševského Maxim Anatoljevič Vasilčenko, který v referátě na téma T. G. Masaryk a jeho boj za uchování československých legií na podzim 1917 položil otázku, zda bylo možné vyhnout se následujícímu konfliktu s bolševiky. Profesor pořádající instituce Alexandr Nikolajevič Donin hovořil o vzpomínkách ruského zahraničního ministra S. D. Sazonova na Velkou válku, ve kterých neopomněl ani opakovaná přijetí předáků ruských Čechů a Slováků *car*em. Prof. Lev Nikolajevič Ljutov z Uljanovska přiblížil podporu československých legií socialisticky orientovanému Výboru členů Ústavodárného shromáždění. Život legionářů ve stepi, často bez jídla a vody, na základě kroniky 4. střeleckého pluku Prokopa Velikého v létě a na podzim 1918 přiblížil docent Saratovské státní univerzity Anatolij Alexandrovič Simonov. Poněkud mimo hlavní téma konference bylo vystoupení domácího profesora Pavla Petroviče Frolkina, kterého zaujal postup československých jednotek za druhé světové války.

Ve druhé sekci, věnované průběhu Velké války, bylo předneseno dvanáct referátů. Třetí sekce umožnila, aby se k problematice první světové války vyjádřili také mladí začínající historici. Konferenci lze celkově charakterizovat jako dobře zorganizovanou a vědecky přínosnou.

Jaroslav Vaculík

Konference v Senátu Parlamentu ČR

Při příležitosti 100. výročí vzniku České družiny v Rusku a 70. výročí Karpatsko-dukelské operace uspořádal místopředseda Senátu Parlamentu České republiky Zdeněk Škromach za spolupráce Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel 21. listopadu 2014 konferenci na téma Podíl volyňských Čechů na vzniku a obnově Československa. Po pozdravných projevech místopředsedy Senátu, předsedkyně Sdružení Čechů z Volyně Jaromíry Němcové-Ničové, předsedy Svazu bojovníků za svobodu ing. Jaroslava Vodičky a předsedy Společnosti přátel Ludvíka Svobody ing. Ludvíka Engla pronesl úvodní referát o dvou ze zakladatelů České družiny – volyňských Čechů dr. Václavu Vondrákovi a Věnceslavu Švihovském- prof. dr. Jaroslav Vaculík z Pedagogické fakulty MU. O podílu krajanského hnutí v Rusku na vytvoření České družiny promluvila Mgr. Dagmar Martínková z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Informovanost vystěhovačů do Ruska z let 1868–1876 přiblížil Bc. Miroslav Cingroš z Provozně ekonomické fakulty České zemědělské univerzity v Praze. S archivními prameny k dějinám volyňských Čechů uloženými v Národním archivu v Praze seznámila pracovnice této instituce dr. Lenka Kločková. Politickou perzekuci Čechů na Ukrajině v letech 1919–1941 přiblížil ve svém fundovaném referátu prof. dr. Mečislav Borák, CSc., z Fakulty veřejných politik Slezské univerzity v Opavě.

Předseda historicko-dokumentační komise Sdružení Čechů z Volyně Roman Šter z Národního archivu objasnil úlohu volyňských žen v československých jednotkách na východní frontě

za druhé světové války. Dopad událostí let 1939–1945 na rodiny volyňských Čechů objasnil litoměřický archivář dr. Jaroslav Moravec. O budování muzea volyňských Čechů promluvil emeritní pracovník Národního muzea v Praze dr. Stanislav Slavík. V diskusi vystoupil mj. doc. Alexandr Muratov, který zdůraznil rozhodující roli, kterou při formování prvního československého odboje v Rusku sehráli tři ruští Češi – dr. Václav Vondrák, Alois Tuček a Zdeněk Reiman. Konference díky zasvěceným referátům, které budou publikovány, přispěla k prohloubení našich dosavadních znalostí o dějinné úloze, kterou Češi sehráli během svého osmdesátiletého pobytu na Volyni.

Jaroslav Vaculík

Miloš Trapl osmdesátníkem

Česká historická obec si v lednu 2015 připomene osmdesáté narozeniny předního moravského historika prof. PhDr. Miloše Trapla, CSc. Narodil se 15. ledna 1935 v Hustopečích v rodině středoškolského a později vysokoškolského profesora Miloslava Trapla. Po maturitě na brněnském gymnáziu studoval v letech 1953–1957 dějepis a český jazyk na tehdejší Vysoké škole pedagogické v Olomouci. Po absolutoriu pracoval na krajské archivní správě (1957–1960), v olomouckém Vlastivědném ústavu (1960–1964) a od roku 1964 působí již padesát let na katedře historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého. V roce 1966 obhájil hodnost kandidáta historických věd a zároveň získal titul PhDr. V roce 1977 získal venia docendi pro obor československé dějiny a po dvaceti letech profesuru na Masarykově univerzitě.

Jeho vědecká činnost započala v roce 1958, kdy v Časopisu Společnosti přátel starožitností českých publikoval stať o poddanské vzpouře na Losinsku 1620–1621. Na ni navázala ve stejném časopisu v roce 1960 studie o poddanských poměrech kláštera Hradisko u Olomouce.

Od raně novověké problematiky přechází v 60. letech k moderním dějinám se zvláštním zaměřením na regionální dějiny. Pracoval v Kabinetu regionálních dějin Filozofické fakulty Univerzity Palackého, kde se výrazně podílel na tvorbě Historického místopisu Moravy a Slezska v letech 1848–1960, který zahrnuje celkem šestnáct svazků (Ostrava – Olomouc 1966–2011). Vedle toho publikoval i řadu regionálních prací, mj. k metodice historické vlastivědy, podílel se na zpracování historie desítek moravských měst a obcí, psal také stati o historii Olomouce, je spoluautorem tzv. malých dějin měst (Ostrava 1972, Olomouc 2002) i akademických dějin Olomouce.

Dalším okruhem Traplova vědeckého zájmu jsou dějiny politického systému, stran a spolků za první Československé republiky. Historii politických stran na Moravě přiblížil již v prvním svazku Historického místopisu Moravy a Slezska v letech 1848–1960 (Ostrava 1966). Politické uvolnění v roce 1968 umožnilo vydání jeho monografie Politika českého katolicismu na Moravě 1918 – 1938. Ve studiu dějin Československé strany lidové pokračoval i v dalších letech a výsledky svého bádání předložil v monografii Politický katolicismus a Československá strana lidová v Československu 1918–1938 (Praha 1990, anglicky New York 1995). Pozornost věnoval zvláště předsedovi strany Msgre. Janu Šrámkovi, a to v monografiích Monsignore Jan Šrámek (Olomouc 1995) a Politik dobré vůle (spolu s K. Konečným a P. Markem, Praha 2013).

V roce 1993 stál u zrodu Centra pro československá exilová studia na Filozofické fakultě Univerzity Palackého, jež shromažďuje materiály věnované českými exulanty, kteří odešli po únoru 1948. Je spoluautorem monografie Československý exil a krajanské hnutí ve Švýcarsku v letech 1945–1989 (s M. Kouřilem a A. Skoupým, Olomouc 2004), v současné době je spoluřešitelem projektu GAČR, který mapuje osudy Čechů v Austrálii (spolu s J. Millerem a J. Burešovou).

Významně se podílel na zpracování syntézy Dějiny Moravy, kdy ve čtvrtém dílu publikoval osudy této historické země v době první republiky a za okupace (s J. Bartošem, Brno 2004).

Last but not least nutno také připomenout jeho podíl na tvorbě učebnic dějepisu, kde pokračuje v rodinné tradici. V nakladatelství Prodos vydal učebnici Dějepis 8 Novověk – Člověk a společnost a spolu s J. Traplovou a O. Hýskem Dějepis 8 s komentářem pro učitele – Novověk. V populárně vědecké publikaci Osobnosti českých dějin představil s J. Bartošem a S. Kovářovou na 450 stranách krátké medailonky 892 osobností, které se zapsaly do dějin českých zemí.

Miloš Trapl je nejen ředitelem Centra pro československá exilová studia, ale i členem vědeckých rad Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě, Vlastivědného muzea v Olomouci a Muzea Prostějovska v Prostějově, členem redakčních rad Slezského sborníku, Jižní Moravy, Severní Moravy, členem výboru Matice moravské, místopředsdou pobočky Masarykovy společnosti v Olomouci, předsdou oborových rad pro historii a politologii pro státní doktorské zkoušky na Filozofické fakultě Univerzity Palackého a členem oborových komisí pro české a světové dějiny Slezské univerzity v Opavě. Je rovněž komturem Olomoucké komendy Vojenského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského. V roce 2005 obdržel Cenu města Olomouce v oblasti historie. Je autorem a spoluautorem více než 500 publikací, statí a článků, přednesl na 500 veřejných přednášek, zúčastnil se desítek vědeckých konferencí doma i v zahraničí (Německo, Polsko, Slovensko, Rakousko).

Katedra historie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity přeje jubilantovi do dalších let především dobré zdraví, ale i nové tvůrčí úspěchy.

Jaroslav Vaculík

Magisterské diplomové práce obhájené na katedře historie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v roce 2014

Předkládaný přehled navazuje na soupis obhájených diplomových prací publikovaných ve Sborníku prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd, roč. 27, 2013, č. 2. Vedoucími prací byli doc. PhDr. František Čapka, CSc., PhDr. Tomáš Černušák, Ph.D., ThLic. Marek Hlávka, doc. PhDr. Pavel Krafl, Dr., Ing. Mgr. Pavel Konzbul, Dr., PhDr. Kamil Štěpánek, CSc., a prof. PhDr. Jaroslav Vaculík, CSc.

- BEMEROVÁ, Klára: (Dětské) literární bestselery v kontextu dějepisných mezipředmětových vztahů (Štěpánek)
- DALECKÁ, Kateřina: Památky průmyslové revoluce ve výuce dějepisu ZŠ: Zbrojovka Brno (Štěpánek)
- HABERMANN, Dominik: Přínos Hergsellů pro šermířské umění 2. pol. 19. století (Krafl)
- HLAVICA, Martin: Didaktické využití hraných filmů s velikonoční tematikou v náboženské výchově na druhém stupni základní školy (Konzbul)
- JANEČKA, Josef: Větrné mlynářství na Dražanské vrchovině (Čapka)
- KOHOUTEK, Michael: Premonstrátský klášter Louka u Znojma v době předbělohorské (1526–1620) (Černušák)
- KOŘÍNKOVÁ, Daniela: Z dějin brněnského sboru Církve bratrské (archiv, správa a obraz v celocírkevních periodikách) (Krafl)
- KOŠAŘOVÁ, Klára: Ludvík Hlavačka. Duchovní otec elektrických bot a elektrifikace drátěných zátarasů na hranicích? (Vaculík)
- MALCOVÁ, Markéta: Založení poutního místa v Hlubokých Mašůvkách v kontextu proměn konfesijní identity v pobělohorském období (Černušák)
- MUSILOVÁ, Petra: Z historie a současnosti vybraných tělovýchovných jednot Sokol na Blánsku a jejich srovnání (Čapka)
- RECMANÍKOVÁ, Michaela: Z historie českých menšinových obecných škol na Brněnsku (se zaměřením na první republiku) (Čapka)
- RYBKA, Jiří: Regulace řeky Moravy na území Hodonína a její vliv na změnu okolní krajiny (Čapka)
- SISKA, František: Život a práce horníků v ostravsko-karvinském revíru po druhé světové válce (Vaculík)
- SOLAŘOVÁ, Michaela: Motivace, práce a výsledky činnosti organizátorů Celostátního setkání mládeže ve Žďáru na Sázavou 2012 (Hlávka)
- SVOBODOVÁ, Eva: Nosislav v období normalizace (Vaculík)
- VESELÝ, Martin: K problematice vzniku Pedagogické fakulty MU (Vaculík)
- ZÁLEŠÁKOVÁ, Stanislava: Animovaná mše jako netradiční forma pastorace mládeže (Hlávka)

Jaroslav Vaculík